

מראי מקומות - בבא מציעא י"ט

לו חושב דודאי זה הוא שאבד, וא"כ ע"כ אין שייך לומר דצירוף הוא.

(ד) **ודוקא צורבא מדרבנן, אבל איניש דעלמא לא- יש לעי,** מהו הנאמנות של צורבא מדרבנן באבידה, הרי לכאור' הוי ממונות, ואין עד אחד נאמן לענין ממון. וע' בפרי **יצחק (ב', נ"ו)** שהביא שי' הר"ן בחולין דלכאור' משמע מדבריו נאמן מטעם עד אחד, דאף דע"א אינו נאמן בממון, מ"מ כיון דאין כאן חשש משקר, ואף ע"ה יהי' נאמן לומר על כלים של אחר, כיון דאין לו הנאה ממנו ואינו חשוד לשקר. וכ' הפר"י דהבינו האחרונים בדברי הר"ן, דמה שאין ע"א נאמן בממון, היינו רק כיון דהוי כנגד מוחזק, אבל היכא דאינו כנגד מוחזק, שפיר יהי' נאמן. וע"ש מה שהק' ע"ז, וכ' (ד"ה ולכן נראה) דביאור דברי הר"ן הוא שיש דין מיוחד באבידה, דכיון דכתיב עד דרוש אחיך אותו, ודרשי' מיני' דרשהו אם רמאי הוא או לא, א"כ יש ללמוד מזה דכל היכא דאינו רמאי, אז נאמן הוא, ואין עלינו אלא לברר דאינו רמאי. וא"כ, היכא דאין חשש משקר, או משום דצורבא מדרבנן הוא או משום דאין הכלים שלו, שפיר נאמן.

(ה) **אבל איניש דעלמא לא- כ' תוס' בשם ר"ת** דמה שאין מחזירין לע"ה בטביעות עין, היינו משום דאינו נאמן, אבל שפיר יש לו טביעות עין. וע' בתוס' בגיטין (כז: ד"ה מצאו) שכ' דאם הע"ה מצאו בעצמו, אז נאמן שיש לו טביעות עין, דהא יש לו מגו דאי בעי אמר לא אבדתי (וזהו על דרך ר"ת, דס"ל דהחסרון בע"ה הוא מה שאינו נאמן, ולא משום שאין לא טביעות עין). אולם ע' ברשב"א שם בשם רש"י דס"ל דבאמת אין לע"ה טביעות עין כלל, וא"כ אפי' אם מצאו בעצמו אינו נאמן, וע"ש מש"כ להק' על דעת רש"י.

(ו) **אין הבעל מודה, לא יחזיר לא לזה ולא לזה- פרש"י בגיטין (כז:),** שאין מחזירין לבעל משום דשמא כבר נתנו לה, וממנה נפל, וכשיבא לידו, יחזר הבעל אחר עדי מסירה, ויעידו שגירשה, וכשתתבע כתובתה, יאמר פרעתין, שהוצאת הגט בב"ד, ונתנו לי הגט כדי שלא תחזור ותגבה. והק' בשיעורי ר'

(א) **אירכס לי' גיטא בי מדרשא- פרש"י,** שליה הי'. פי' המהר"ם שי"ף (גיטין כז:), דלא הי' רוצה רש"י לפרש דרבה בר בר חנה הי' מגרש אשתו, דהא קשה גירושין. וברעק"א (שם) אי' ד"יש ליישב לישנא דרש"י דאילו הי' המגרש עצמו, לא הוי רק חשש דרבנן ול"צ לסימן מובהק". [ולכאור' כוונתו דאם הי' הוא המגרש הי' נאמן מעיקר הדין במגו דהי' יכול לומר גרשתי, וא"כ אינו אלא חשש דרבנן, וא"כ אי"צ לסימן מובהק.]

(ב) **אי סימנא אית לי בגוי, אי טביעות עינא אית לי בגוי- ע' בקובץ הערות (ע"ז, ג'- ה')** דהוכיח מהא דנאמן לענין טביעות עין, דגם ע"א נאמן להחזיר גט להאשה. והק' ע"ז, הא לכאור' אין דבר שבערוה פחות משנים, וא"כ למה נאמן. וגם בסימנין גופא הק', איך מהני סימנין בדבר שבערוה, הרי לכאור' בעינן עדות מעליא. ותי' ע"פ מש"כ הר"ן בפ"ג דקידושין, בציוור דקדשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי, ובא אחר ואמר אני קידשתי, דנאמן זה ליתן גט, וביאר הר"ן (עם ביאור הקו"ה בדבריו), דכיון דידוע דאביה קידשה, דהא לזה נאמן מן התורה, והשאלה הוא רק לאיזה איש, בזה נאמן ע"א לברר לאיזה איש, דאינו בא להוציאה מחזקתה. וא"כ, י"ל דה"ה כאן, דאנו יודעים דהאיש כתב גט לגרש אשתו, והשאלה הוא רק אם זהו הגט או לא, לזה שפיר י"ל דע"א נאמן, או דמהני ע"י סימנין. וע"ע באחיעזר (א', י"ד, ב') דכ' ד"ע"כ ס"ל דאין זה דבר שבערוה לפי דאין זה בעת גמר הדבר". וכ' דאף דלענין עדות בפני נכתב בריש גיטין אמרי' דהוי עדות על דבר שבערוה, אף דאי"ז עדות על גמר הדבר, שאני התם "דכתיבת הגט לשמה זהו עצם הוית הגט, דבעינן בי' לשמה ואינה נעשית מאליו, והעדות בהוית הגט הוי דבר שבערוה. ועוד, כיון דעדות בפ"ג ובפ"ג היא בעת מסירת הגט, הוי דשב"ע".

(ג) **לא ידענא אי משום סימנא אהדרוה ניהלי, וכי- הק' המנחת הבקר (יח:),** לימא דצירוף הוא, דהיכא שיש לו סימן בינוני, וגם יש לו טביעות עין, אז מחזירין לו. ותי' ע"פ מש"כ שם, דהיכא שיש לו סימן בינוני, אז זה מגרע הטביעות עין שלו, דע"י הסימן בינוני שיש

(ט) **הניחא למ"ד זכות הוא וכו' עדין בחתומיו** זכין לו- ע' בתומים (ס"ה, כ"א, ד"ה אמנם) שהביא מה שנסתפק תוס' (כ. ד"ה שובר) באם מה דאמרי' דעדין בחתומיו זכין לו לענין שטר שחרור, האם זה רק לענין ממון, או דגם לענין איסור אלמוהו לתקנתם שיהי' מותר מיד בבת חורין. והביא מהריטב"א (ישנים) דכ' שהוא רק לענין ממון, אבל עדיין אסור בבת חורין. וכ' דתוס' אזלי בזה לשיטתייהו ביבמות דס"ל דיש כח ביד חכמים לעקור בדבר מן התורה בקום ועשה בדבר הדומה, אבל הריטב"א אזיל בשי' הראשונים דס"ל דלעולם אין כח בידם לעקור דבר מן התורה בקו"ע. אלא דהק' דאם אינו משוחרר אלא לענין הממון, א"כ נמצא דאינו אלא חוב, דאסור הוא בבת חורין, וגם אסור בשפחה (כיון דקצת מהני שחרורו), וא"כ, איך אמרי' דעדין בחתומיו זכין לו, הרי אי"ז זכות. וע"ש שכ' דכל ספק של תוס' הוא רק אליבא דר"א, דס"ל דעדי מסירה כרתי, וא"כ הו"ל עדין בחתומיו זכין לו תקנת חכמים, אבל לפי ר"מ, דס"ל ע"ח כרתי, א"כ י"ל דעדין בחתומיו זכין לו הוא מעיקר הדין, והוא נשתחרר מעיקר הדין. וכ' דא"כ י"ל דסוגיין אתי אליבא דר"מ, ע"ש.

(י) **איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע, דלא קני אלא לאחר מיתה, כל שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה- פרש"י.** גוף הקרקע קנוי לו מהיום, והפירות אינו נקנה לו אלא לאחר מיתה. והק' הריטב"א בשם ר"ת, א"כ אי"ז כמתנת שכיב מרע, דבמתנת שכיב מרע אינו קונה כלום עד לאחר מיתה. ולכן פי' הרי"ו ור"ת דכוונת הגמ' הוא דכל הכתוב בה מהיום אם לא אחזור בי עד לאחר מיתה, ולכן שפיר דומה למתנת שכיב מרע. והק' הריטב"א על פי' זה דהא לשון הגמ' לא משמע כן, וגם אינו דומה כ"כ למתנת שכיב מרע, דאם חוזר בחייו אינו קונה כלום לאחר מיתה, ואם אינו חוזר, קונה מהיום. גם כ' דבתוספתא מפורש כרש"י. ולכן פי' כרש"י, "והכא הכי קאמר, איזו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני קנין גמור, ולא נחית לארעא אלא לאחר מיתה, כל שכתוב בו מהיום ולאחר מיתה".

(יא) **אי במתנת שכיב מרע נמי יהבה ניהלי', לית בה פסידא, דבתרייתא זכי, דקא הדר בי'**

שמואל (יח.; עמ' לד), למה צריך רש"י לטעם זה, הרי תיפוק לי' מדיני השבת אבדה, דכיון שהיא אומרת דשלה היא, א"כ אין לנו להחזירה לו. וכ' דאולי הי' מקום לומר דצריך להחזיר הגט לבעל, משום שהוא הי' המרי קמא, וא"כ מצד הדיני ממונות אולי יש ליתנה לבעל, וע"ז כ' רש"י שיש חשש הפסד לה אם יתנו לו. אבל עדיין יש להק' על סוף דברי רש"י שם, דכ' שאין ליתן לה הגט, דשמא תנשא בו, למה צריך לזה, תיפוק לי' מדיני השבת אבדה. ועוד הק' גם על הרישא, דהא מבואר לקמן בהא דשטר שחרור, שאין מחזירין לאדון, ואיזה חשש אי' כאן, ואם לא דיני השבת אבדה, למה באמת אין מחזירין לאדון, והניח בצ"ע.

(ז) **וליוש שמא כ' ליתן בניסן ולא נתן לה עד תשרי, ואזל בעל זבין פירי מניסן, וכו'- לכאור' ק', ל"ל משום הפסד הלקוחות, תיפוק לי' דהגט מוקדם ופסול. וע' בביאור הגר"א** (אה"ע קכ"ז, ו') שהוכיח מכאן כשי' הרמב"ם והרמב"ן דאף שלא נמסר הגט ביום הכתיבה, מ"מ כיון דנחתם ביום הכתיבה, הגט כשר, ולכן שפיר לא הק' דמוקדם הוא, דבאמת אי"ז מוקדם, וכשר.

(ח) **ואזל עבדא זובן נכסי- כ' הרשב"א, "ה"ה** דהוי מצי למימר ואזל הרב זובין עבדא בין ניסן לתשרי, ומפיק לי' גיטא דכתיב בניסן, אלא משום דנקט בגט אשה חשש לקוחות דנכסי, נקט הכא נמי הכין". והעיר רעק"א, דלכאור' תי' הגמ' לא א"ש כ"כ לחשש זו דאזל הרב זובין עבדא, דהא העבד מוחזק הוא בעצמו, וא"כ האיך הם יאמרו לו להביא ראי' מתי ניתן השטר שחרור, הרי לכאור' עליהם להביא הראי'. וביאר דא"כ לא הי' מהני כלל מה דאין מחזירין לו השטר, דהא אף אם מונח השטר בב"ד, יהי' העבד מוחזק בעצמו ויהי' עליהם להביא ראי'. ואם הי' הגמ' הי' מקשה מעבד עצמו, אז הקו' הי' דאם לא יחזיר השטר, יחזרו הלקוחות להביא ראי', אבל אם מחזירין השטר להעבד, יחשבו הלקוחות דמטא לידי' מזמן הכתוב בה, ולא יחפשו אחר ראיות דלא הגיע לידו עדיין. אבל לפי מה דהגמ' מתרץ דלקוחות אסקי' אדעתיהו לומר אייתי ראי' אין כאן חשש, ולכן אין חילוק בין אם החזירה או מניחין אותה בב"ד.

אבל לגבי קרקע המיוחדת לכתובה, כ' הקצות דאז יהי' ראוי ליתן הקרקע לשליש עד שיבורר הדבר אימת נעשה השובר. ומדבריו ג"כ נראה כרעק"א, דאפי' אם אין מחזיר השובר להבעל, מ"מ הו"ל ספק ואין הלקוחות יכולים לגבות. **אולם ע' בחלקת מחוקק ובית שמואל** (אה"ע ק"י, ו') דכ' דאם אין מחזירין השובר להבעל, אז הכתובה הוא בחזקתה ויכולים לגבות מהבעל, ודלא כמו שנקטו רעק"א והקצות. וע"ע **בפתחי תשובה** (שם, א'), שהביא מהמשכנות **יעקב** (ח"מ כ"ט) שכ' שכל הפוסקים חולקים על החלק"מ בזה, וס"ל שאין האשה יכולה לטרוף הכתובה בכה"ג.

מקמייתא- הק' הפני יהושע, אדרבה, כיון שאומר עכשיו ליתן לקמייתא, א"כ נמצא שחזר בו ממתנת שכ"מ שנתן להשני, וא"כ שפיר זכה בו הראשון, ולימא דמה שמחזירין לראשון הוא גופא משום שיזכה בו כדין, ולא משום דלית לי' פסידא. וכ' דאה"נ, לשון זה אגב גררא נקטי', ופירושו, דעי"ז השטר שמחזירין לראשון, אדרבה, יזכה האחרון שזמנו מאוחר. אלא שאם יברר הראשון בעדים שאחר שנתן לשני, חזר ונתן לו, ודאי יזכה במתנתו. וא"כ, נמצא שחזרת השטר ליכא פסידא לאחרון, ואדרבה, מגרע לראשון, ויהי' יותר טוב לו שהנותן יתן לו שטר מחדש כמתנת ברי אם עמד מחליו, או במתנת שכ"מ אם עודנו חולה בשעת מציאה.

(ב) **וניזיל ונפיק מיני' דהוא זכי, ונפלוג בהדי'**- העיר הריטב"א אהא דרק עכשיו נקט הגמ' דנפלוג בהדי', ולא מעיקרא. וביאר דדוקא לגבי הבן צריכין לומר כן, דהא מיירי דהאב נתנו להראשון, והבן נתנו להאחרון, ואין מסתבר שיחזור הבן למי שיתנו האב, אא"כ פליג בהדי'. אבל לעיל, דהכל הי' אצל האב, י"ל דכיון שהוא נתנו להראשון, דעביד להאב נייה נפשי' מעיקרא, אז אע"ג דהדר יהבה לאחרינא מפני קטטה שהי' לו עם הראשון, כשנסתלק כעסו חזר לאהבתו הראשונה, ורוצה לעמוד במתנתו, כי זכר ברית ראשון.

(ג) **וליוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי, ואזלה זכנתה לכתובה, וכו'**- לכאור' יש להק', מה הק' הגמ', הרי אפי' אם אין מחזירין השטר להבעל, מ"מ אין הלקוחות יכולין לגבות הכתובה מהבעל, דעכ"פ ספק הוא, והבעל הוי המוחזק. וע' **בחי' רעק"א** (יט., ד"ה ואזל עבדא) דכ' דאף דאה"נ, לא יהי' הלקוחות יכולים לטרוף מן הבעל, אולם אם אין מחזירין השטר להבעל, אז יחקור הלקוחות לראות אם יש ראי' או לא. אבל אם מחזירין השטר להבעל, אז לא יחקור הלקוחות למצוא ראי', ולכן שפיר מרויחין במה שלא יחזיר השטר להבעל. **וע"ע בקצות** (ס"ו, ל"ז, בסופו) דכ' דלכן כ' **רש"י** דהבעל יחזיק בקרקע המיוחדת לכתובתה שלא כדין. דהיינו, דמיירי דוקא בשהי' קרקע מיוחדת לכתובתה, דבסתם נכסים משועבדים לא יהי' נפק"מ במה שאין מחזירין השטר להבעל, דעכ"פ הוא המוחזק.